

Sygn. akt V CZ 61/16

POSTANOWIENIE

Dnia 19 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku J. B.

przy uczestnictwie E. B., M. B. i W. M.

o dział spadku i zniesienie współwłasności oraz o upoważnienie sądowe,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 19 października 2016 r.,

zażalenia uczestników postępowania E. B. i M. B.

na postanowienie Sądu Okręgowego w B.

z dnia 21 czerwca 2016 r., sygn. akt II Ca .../16,

**uchyla zaskarżone postanowienie i pozostawia
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w
orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy uchylił w punktach 1, 2, 3, 4, 5, 7, i 8 postanowienie wstępne Sądu Rejonowego i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania.

Sąd pierwszej instancji uznał co do zasady, że podział budynku mieszkalnego położonego w S. jest możliwy według wersji II opinii biegłego, upoważnił wnioskodawcę do wykonania na jego koszt określonych prac adaptacyjnych w budynku mieszkalnym w piwnicy i w zakresie sieci wodociągowej, upoważnił uczestnika M. B. do wykonania opisanego przyłącza kanalizacyjnego, upoważnił wnioskodawcę do podłączenia wewnętrznej sieci kanalizacyjnej obsługującej przyszły lokal nr 3, upoważnił uczestnika M. B. do podłączenia wewnętrznej sieci kanalizacyjnej obsługującej przyszłe lokale nr 1 i 2 oraz określił wnioskodawcy i uczestnikowi termin sześciu miesięcy od daty uprawomocnienia się postanowienia wstępnego na wykonanie tych prac adaptacyjnych pod rygorem niekorzystnych skutków prawnych, w tym możliwości dokonania działu spadku i zniesienia współwłasności w inny sposób, jak na przykład przez sprzedaż nieruchomości w trybie przepisów k.p.c. Ponadto ustalił, że rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu zostanie wydane w postanowieniu końcowym.

Wskutek zaskarżenia postanowienia przez wnioskodawcę tylko w punkcie 1 i 2 Sąd Okręgowy objął rozpoznaniem także pozostały jego zakres z uwagi na zasadę integralności postanowienia działowego z wyjątkiem punktu 6, którym oddalono wniosek J. B. dotyczący uregulowania sposobu korzystania z rzeczy wspólnej.

Wskazał, że punkt 7 postanowienia zastrzegający stronom termin na wykonanie prac adaptacyjnych i zastrzegający niekorzystne skutki procesowe jest niedopuszczalny z tego względu, że określenie w prawomocnym postanowieniu wstępnym jako sposobu działu spadku i zniesienia współwłasności ustanowienia odrębnej własności lokali jest dla sądu wiążące, postanowienie to to wywołuje bowiem skutki orzeczenia formalnie prawomocnego. Punkt 8 dotyczący kosztów

postępowania został natomiast uznany za zbędny z uwagi na treść art. 108 § 1 k.p.c. *a contrario*.

Sąd drugiej instancji zaakceptował wybór wariantu II jako sposobu podziału nieruchomości. Wskazując, że postanowienie wstępne wydane na podstawie art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali (Dz.U. Nr 85, poz. 388 ze zm.) powinno, uznając za usprawiedliwione w zasadzie żądanie ustanowienia odrębnej własności lokali, określać zakres prac umożliwiających ich wyodrębnienie, uznał, że zaskarżone postanowienie nie spełnia wymogu zupełności.

Upoważnienie wnioskodawcy do prac adaptacyjnych koniecznych do wydzielenia pomieszczeń piwnicznych (pkt 2) powinno być bowiem poprzedzone dopuszczeniem dowodu z uzupełniającej opinii biegłego dla szczegółowego ustalenia jakich czynności i kosztów wymagać będzie przesunięcie odpływu poza ściankę działową rozgraniczającą pomieszczenia 101 i 102 oraz korekta lub usunięcie przebiegu odpływów z pionu, bo dopiero po ich wykonaniu będzie możliwe wykonanie czynności zleconych wnioskodawcy. Nie było dla Sądu Okręgowego jasne, czy tych czynności dotyczy opinia uzupełniająca z dnia 18 grudnia 2015 r., a jeżeli tak, to obligowało to Sąd do rozstrzygnięcia o ich wykonaniu. W ocenie Sądu Okręgowego brak ten nie mógł być konwalidowany w postępowaniu apelacyjnym zarówno w przypadku przyjęcia wariantu II, jak i I z opinii biegłego. Orzeczenie przybrałoby bowiem formę uzupełnienia a nie zmiany zaskarżonego postanowienia a nadto każde orzeczenie wydane w trybie art. 11 ust. 2 u.w.l. dotyczące nakazów i zakazów jest orzeczeniem merytorycznym i oznaczałoby utratę przez stronę jednej instancji sądowej.

Ponadto Sąd Rejonowy nie wyjaśnił, jakie okoliczności zadecydowały o powierzeniu wykonania poszczególnych czynności wnioskodawcy i uczestnikowi, zwłaszcza w zakresie punktu 2; na wnioskodawcę został nałożony obowiązek dokonania czynności, które prowadzą do podziału na lokale sprzecznie z jego oczekiwaniem. Nie zostały także w postanowieniu zawarte nakazy i zakazy, których wydanie jest celowe takie jak zakaz wzajemnego czynienia przeszkód czy nakazanie udostępnienia pewnych części nieruchomości. Z uwagi na

konieczność ponownego rozpoznania sprawy przez Sąd pierwszej instancji wnioski dowodowe wskazane w apelacji zostały pominięte z tym, że jako zasadny został uznany zarzut zaniechania przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron i oględzin z uwagi na celowość wyjaśnienia tła sporu oraz wątpliwości co do planowanych wariantów podziału na lokale.

Jako podstawę rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy wskazał art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie uczestnicy M. B. i E. B. zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. oraz art. 386 § 1 k.p.c. i wnieśli o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Sąd drugiej instancji uchylił zaskarżone orzeczenie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, natomiast jako podstawę prawną rozstrzygnięcia wskazał art. 386 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Przepis ten może stanowić podstawę wydania orzeczenia reformatoryjnego, które w przypadku orzeczeń wstępnych w postępowaniu nieprocesowym, zapada w razie wyrażenia przez sąd drugiej instancji odmiennego stanowiska merytorycznego co do zasady roszczenia i które przybiera postać uchylenia postanowienia wstępnego sądu pierwszej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2016 r., IV CZ 44/16, nie publ.). Orzeczenie na tej podstawie nie podlega zaskarżeniu zażaleniem na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Podstawę prawną uchylenia postanowienia wstępnego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania stanowi art. 386 § 4 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. i jego zastosowanie wymaga wyjaśnienia w motywach postanowienia, która z ustawowych przesłanek - nierozpoznanie istoty sprawy lub konieczność przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości - stanowiła przyczynę rozstrzygnięcia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreślono, że kontrola dokonywana w ramach zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. ma charakter formalny, a zażalenie ma służyć zbadaniu, czy orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji zostało prawidłowo oparte na jednej z przesłanek określonych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. a więc, czy powołana przez sąd przyczyna opiera się na jednej z przesłanek

ustawowych. Zakres kognicji Sądu Najwyższego ogranicza się do zbadania, czy sąd odwoławczy prawidłowo rozumiał pojęcie „nierozpoznanie istoty sprawy” i „przeprowadzenie postępowania dowodowego w całości” oraz czy jego merytoryczne stanowisko uzasadniało taką ocenę postępowania sądu pierwszej instancji, natomiast poza tym zakresem pozostaje prawidłowość poglądu prawnego wyrażonego przez ten sąd.

Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia nie wskazał prawidłowej podstawy rozstrzygnięcia i nie odniósł się do przesłanek określonych w art. 386 § 4 k.p.c., co w zasadzie uniemożliwia kontrolę w postępowaniu zażaleniowym. Z motywów rozstrzygnięcia można jedynie przypuszczać, że akceptując przyjęty wariant podziału lokali uznał, że postępowanie dowodowe w zakresie upoważnienia stron do wykonania poszczególnych prac adaptacyjnych wymaga uzupełnienia poprzez dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłego lub odniesienie się do opinii uzupełniającej z dnia 18 grudnia 2015 r. oraz dowodu z przesłuchania stron i oględzin na okoliczności tła sporu pomiędzy stronami. Za celowe uznał również rozważenie wydania stronom celowych nakazów i zakazów. Taki zakres wskazanego koniecznego postępowania dowodowego nie wyczerpuje przesłanki przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, bo jest to postępowanie uzupełniające, które powinno być przeprowadzone przed sądem drugiej instancji. Wbrew stanowisku Sądu odwoławczego, merytoryczny charakter postępowania apelacyjnego powoduje, że sąd drugiej instancji nie może ograniczać się jedynie do oceny zarzutów apelacyjnych, lecz musi dokonać własnych ustaleń i poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego, a ewentualna zmiana przedmiotowego postanowienia wstępnego w zakresie nie dotyczącym zasady podziału nie nosi charakteru jego uzupełnienia.

Stanowisko merytoryczne Sądu Okręgowego i treść sentencji nie wskazuje także, by zostało zakwestionowane rozstrzygnięcie co do zasady roszczenia, które uzasadniałoby reformatoryjne na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w postaci uchylenia postanowienia wstępnego. Na marginesie jedynie wskazać należy, że pogląd wyrażony odnośnie do pkt 7 i 8 postanowienia wstępnego uzasadniałby ich uchylenie.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁵ i art. 13 § 2 k.p.c., o kosztach postępowania zażaleniowego rozstrzygając zgodnie z art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c.

kc

aj